

КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНОГО ФОРТЕПІАНО №1

Методика викладання гри на фортепіано

Освітній ступінь	бакалавр	<table border="1"><tr><td>Курс</td><td>3, 4</td></tr><tr><td>Семестр</td><td>6-8</td></tr></table>	Курс	3, 4	Семестр	6-8						
Курс	3, 4											
Семестр	6-8											
Спеціальність	025 Музичне мистецтво											
Освітньо-професійна програма	Фортепіано											
Статус	<u>обов'язкова</u> / вибіркова	<table border="1"><tr><td>ECTS</td><td>7</td></tr><tr><td>Годин</td><td>210</td></tr><tr><td>Лекції</td><td>72</td></tr><tr><td>Семінари</td><td>32</td></tr><tr><td>Самостійна робота</td><td>106</td></tr></table>	ECTS	7	Годин	210	Лекції	72	Семінари	32	Самостійна робота	106
ECTS	7											
Годин	210											
Лекції	72											
Семінари	32											
Самостійна робота	106											
Семестровий контроль	<u>екзамен</u>											

Інформація про викладача

ПІБ	Безбородько Олег Анатолійович, в.о. професора, кандидат мистецтвознавства Ткач Елеонора Сергіївна, в.о. професорки, кандидат педагогічних наук
Профіль викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?user=1xgpkp0AAAAJ&hl=ru
e-mail	olegbezborodko@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Основною метою навчальної дисципліни «Методика навчання гри на фортепіано» є підготовка студентів до педагогічної роботи, озброєння їх системою базових методичних положень, настанов, принципів та прийомів фортепіанного виконавства та педагогіки. Вивчення навчальної дисципліни здобувачами вищої освіти сприяє розвитку їхнього творчого ставлення до педагогічної праці, формує цілеспрямованість, активність у надбанні нових методичних знань, розвиває самостійність дослідницького мислення, навчає споглядати, аналізувати, узагальнювати, розбиратися в складних тенденціях і поглядах сучасної музичної педагогіки.

«Методика навчання гри на фортепіано» є комплексною теоретико-практичною дисципліною, яка розкриває зв'язки між методикою навчання гри та методологією опанування майстерністю гри і спрямована на творче осмислення та засвоєння основних положень сучасної теорії формування виконавської майстерності, практичне застосування їх у педагогічній роботі. До програми курсу входять лекційні та семінарські заняття. Семінарські заняття, на яких комплексно проробляються принципи формування базових компонентів виконавської та педагогічної майстерності, мають на меті виховування у майбутніх фахівців навичок самостійної роботи, а також дають можливість здійснювати поточний контроль. Студенти пишуть письмові роботи, в яких роблять виконавсько-педагогічний аналіз творів педагогічного репертуару, готують презентації с аналізом видатних явищ та постатей фортепіанної педагогіки.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає згідно з освітньо-професійною програмою «Фортепіано» формування таких загальних і фахових компетентностей:

Загальні компетентності:

- ЗК 2. Здатність розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності
- ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу
- ЗК 4. Здатність до розв'язання проблем
- ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел
- ЗК 7. Здатність до критики та самокритики
- ЗК 8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
- ЗК 10. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
- ЗК 13. Здатність працювати самостійно, виявляти ініціативу та лідерські якості
- ЗК 15. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

Фахові компетентності:

- ФК 2. Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської піаністичної майстерності та спроможність до її вдосконалення через застосування відповідних практичних і репетиційних методик
- ФК 3. Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності піаніста, аргументовані знаннями музичних стилів різних епох та володінням техніками, прийомами та виконавськими методиками
- ФК 5. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між усіма елементами теоретичних та практичних знань музичного мистецтва
- ФК 6. Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва
- ФК 7. Здатність володіти знаннями базової музикознавчої, музичнопедагогічної, методичної літератури та нотного репертуару для /за участі фортепіано
- ФК 9. Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу у виконавській, педагогічній діяльності музиканта-піаніста
- ФК 10. Здатність застосовувати базові знання провідних музичнотеоретичних систем та концепцій, історичних та культурологічних процесів розвитку музичного мистецтва у виконавській, педагогічній діяльності піаніста
- ФК 12. Здатність збирати, аналізувати та синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі виконавської, педагогічної інтерпретації
- ФК 13. Здатність оперативно застосовувати знання, вміння та навички у педагогічній роботі в фортепіанному класі в процесі формування естетичних поглядів та художніх смаків
- ФК 14. Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків для забезпечення освітнього процесу в початкових та середніх музичних навчальних закладах
- ФК 16. Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології в процесі виконавської, педагогічної діяльності піаніста
- ФК 17. Здатність сприймати новітні концепції в сфері фортепіанного мистецтва, музичного виконавства, методології, музичної педагогіки та свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями

Засвоєння змісту навчальної дисципліни «Методика навчання гри на фортепіано» передбачає формування **програмних результатів навчання:**

- ПРН 3. Демонструвати володіння техніками, прийомами та методиками у виконавській діяльності піаніста, знання музичних стилів та репертуару
- ПРН 8. Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками для жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору в процесі створення виконавських, педагогічних інтерпретацій
- ПРН 10. Застосовувати теоретичні знання та навички в процесі педагогічної діяльності у фортепіанному класі
- ПРН 11. Використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на фортепіано
- ПРН 12. Використовувати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва у фаховій виконавській та педагогічній діяльності піаніста

Після закінчення курсу студенти **знатимуть:**

- основні теоретичні поняття фортепіанного виконавства та інтерпретації;
- основні виражальні засоби фортепіанної гри;
- основні етапи розвитку фортепіанної (клавірної) педагогіки;
- сучасні тенденції дитячої фортепіанної (музичної) освіти;
- основи організації та планування навчального процесу у музичній школі;
- педагогічний фортепіанний репертуар.

Після закінчення курсу студенти **вмітимуть:**

- робити виконавсько-педагогічний аналіз творів педагогічного репертуару;
  - складати навчальну річну програму учня музичної школи;
  - розробляти план уроку та проводити урок з учнем музичної школи різних років навчання або студентом перших курсів музичного училища;
  - виявляти помилки та недоліки виконання і вказувати шляхи та прийоми їх подолання;
- грати з листа, без попередньої підготовки, базові твори академічного педагогічного репертуару («Альбом для юнацтва» Шумана, 24 дитячі п'єси Косенка, Етюд Черні-Гермера, гама, Інвенції Й. С. Баха, Сонатини Л. ван Бетховена тощо).

Навчальна дисципліна має міждисциплінарний характер та інтегрує знання в галузі історико-теоретичної, культурологічної та практичної фахової підготовки. За структурно-логічною схемою програми підготовки фахівця навчальна дисципліна «Методика навчання гри на фортепіано» невідривно пов'язана з предметами загальної та фахової підготовки — «Педагогікою», «Історією фортепіанного мистецтва», «Історією світової культури», «Історії української культури», «Історією світової музики», «Історією української музики», «Гармонією», «Аналізом музичних творів», «Поліфонією» та «Основами музичної інтерпретації».

Отримані практичні навички та засвоєні теоретичні знання під час вивчення навчальної дисципліни застосовуються під час проходження «Педагогічної практики» та можуть використовуватися при опануванні навчальних дисциплін: «Спеціальний інструмент (фах)», «Концертмейстерський клас», «Камерний ансамбль».

Для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, Viber, Telegram та ZOOM, платформа GoogleClass. Під час навчання та для взаємодії зі студентами використовуються сучасні інформаційно-комунікаційні та мережеві технології для вирішення навчальних завдань, а також обладнання (проектор, комп'ютер, апаратура для підсилення звуку і т.п. для електронних презентацій під час лекційних, семінарських, практичних занять та модульного або семестрового контролю.), музичні інструменти тощо.

Перелік тем

Тема 1. Вступ. Методика навчання гри на фортепіано як теорія фортепіанного виконавства.

Тема 2. Загальні методи музичного виховання та навчання.

Тема 3. Професія педагога-музиканта. Модель спеціаліста.

Семінар. Майстерність музиканта педагога як система. Педагогічний талант та можливості його розвитку.

Тема 4. Специфіка фортепіанного звуковибудування. Акустичні та художні характеристики звучання інструмента.

Тема 5. Музичне мислення, музичний слух, музично-виконавські здібності.

Семінар. Причини пасивності внутрішнього слуху учнів-піаністів та методика його розвитку.

Причини, що заважають учню ясно відчувати своє виконання. Проблеми вдосконалення виконавської уваги учнів піаністів під час роботи над музичним твором.

Тема 6. Теорія фортепіанно-виконавського інтонування.

Семінар. Сучасні уявлення про культуру інтонування на фортепіано.

Тема 7. Основні принципи музичної виразності та фразування.

Семінар. Розподіл композиторських та виконавських виражальних засобів, їх взаємозв'язок.

Тема 8. Історія розвитку теорії та методики навчання гри на фортепіано.
 Семінар. Історія розвитку фортепіанної педагогіки у персоналіях.
 Тема 9. Робота над динамікою.
 Семінар. Звуко-просторова перспектива фортепіанної фактури та проблема диференціації її пластів.
 Тема 10. Формування культури виконавського ритму.
 Семінар. Основні складові «почуття музичного ритму». Методика подолання традиційних недоліків гри учнів.
 Ритмометрична система класичного періоду Х. Рімана. Такти вищого порядку (Гіпертакти).
 Тема 11. Робота над артикуляцією.
 Семінар. Артикуляція як основний виражальний засіб в творах XVIII століття.
 Тема 12. Робота над педалізацією.
 Семінар. Стильові особливості педалізації в творах різних епох (Бароко, Класицизм, Романтизм, ХХ століття).
 Тема 13. Основні принципи фортепіанної аплікатури.
 Семінар. Аплікатурні новації Ф. Шопена, Ф. Ліста, Ф. Бузони.
 Тема 14. Фортепіанна техніка та принципи її формування.
 Семінар. Робота над технікою: метод технічного членування та метод варіантів. Типові недоліки учнів у роботі над технічними вправами.
 Тема 15. Артистизм та інтерпретація.
 Семінар. Особливості роботи виконавця у передконцертний період
 Тема 16. Раннє музичне виховання.
 Семінар. Різноманітні методики раннього музичного розвитку.
 Тема 17. Робота з початківцями.
 Семінар. Сучасні методики та посібники з гри на фортепіано.
 Тема 18. Організація занять і методика проведення уроку.
 Тема 19. Етапи роботи з учнем над музичним твором.
 Тема 20. Виконавсько-педагогічний аналіз творів педагогічного репертуару.
 Семінар. Розробка індивідуальних творчих вправ технічного засвоєння учнем твору.
 Специфіка роботи над поліфонічними творами. Специфіка роботи над творами великої форми.
 Тема 21. Читання музики з листа.
 Семінар. Структура навички читання з листа. Прийоми, що полегшують читання з листа.

Форми та технології навчання

Лекції, семінарські заняття, диспут, презентації, виконавсько-педагогічна редакція, реферат.

Навчальні ресурси

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали, а також письмові роботи студентів завантажуються на платформу GoogleClass.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Участь у обговореннях та доповнення на семінарах	10
2.	Презентація досліджень за обраною тематикою	20
3.	Відвідування лекцій	10

4.	Виконавсько-педагогічний аналіз творів педагогічного репертуару	20
5.	Екзамен	40
	Всього	100

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Навчання іноземною мовою (за потреби)

За потреби навчальна дисципліна може викладатися англійською та французькою мовами.

Неформальна освіта

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни участь студентів у міжнародних та вітчизняних конференціях, конкурсах творчих робіт, круглих столах, майстер-класах, відвідування музичних фестивалів, конкурсів, концертів тощо.

Література Базова

1. Воробкевич Т. Методика викладання гри на фортепіано. Львів: Логос, 2001.
2. Касьяненко О. Работа пианиста над фактурой. – К., 2003.
3. Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавішнострунних інструментах. Тернопіль, 1998.
4. Курковський Г. М. Питання фортепіанного виконавства. К.: Муз. Україна, 1983.
5. Методика навчання гри на інструменті (фортепіано); програма-конспект для вищих навчальних закладів культури і мистецтв; укладач В. Кузенкова. Вінниця, 2008.
6. Ростовський О. Я. Педагогіка музичного сприймання: навч.-метод. посіб. Київ, 1998.
7. Рябов І. Фортепіано. Методика навчання та виховання піаніста. К., 1997.
8. Савицький Р. Основні засади фортепіанної педагогіки. Львів, 1994.
9. Харнонкурт Н. Музыка як мова звуків. – Суми, 2002.
10. Gieseking W., Leimer K. Piano Technique. – New York: Dover Publications, 1972.
11. Parakilas J. Piano roles: three hundred years of life with the piano. – New Haven & London: Yale University Press, 2001.
12. Rosen Ch. Piano notes: the world of the pianist. – New York: The Free Press, 2002.

Додаткова

1. Безбородько О. К вопросу о национальном генезисе стилевых особенностей артикуляции в фортепианных произведениях венских классиков // Стиль музичної творчості: естетика, теорія, виконавство: Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Зб. ст. / Упор. В. Г. Москаленко. К., 2004. Вип. 37. С. 222-232.
2. Безбородько О. Особенности и эволюция певучей трактовки клавишных инструментов от И. С. Баха к романтикам // Київське музикознавство: Культурологія та мистецтвознавство. К., 2005. Вип. 18. С. 211–221.

3. Безбородько О. Педаль *sostenuto* и ее роль в организации фортепианной фактуры // Механізми новації у музичній творчості: Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. К.: 2013. № 108. С. 72–81.
4. Білоус В. П. Психологічні аспекти формування виконавської художньої майстерності: навч.-метод. посіб. для студ. вищ. нач. закл. III – IV рівнів акредитації. К.: ДАККіМ, 2009.
5. Брейтхаупт Р. Основы фортепианной техники. М., 1929.
6. Гріднева Н., Храпачева М., Лавро К. Хочу грати на роялі. К., 2012.
7. Казковий світ Юлія Мейтуса. За збіркою Ю. Мейтуса «12 дитячих п'єс для фортепіано»: методичні рекомендації для закладів початкової мистецької освіти; укл. О. Л. Надутенко, Г. А. Полтавчук, А. С. Лисенко. Кропивницький, 2023.
8. Макаров В. Методика обучения игре на фортепиано. Харьков, 1997.
9. Некрасов Ю. І. Комплексне навчання гри на фортепіано : навч.-метод. посібник для вищ. муз. навч. закладів. Одеса : АстроПринт, 2000.
10. Ніколаї Г. Генеза системи музично-ритмічного виховання Е. Жак-Далькроза та її функціонування в Європі // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. № 2, 2009.
11. Панасюк Р. Музично-ритмічне виховання в початкових класах (на прикладі «Ритмічної гімнастики» Еміля Жак-Далькроза) // Актуальні питання культурології: Альманах наукового товариства «Афіна». Збірник наукових праць. Вип. 11, 2011.
12. Пилипчак М. Грайлик: збірник. К., 2008.
13. Питання фортепіанної педагогіки та виконавства / ред. А. Й. Корженевського. К.: Муз.Україна, 1981.
14. Рябов И., Рябов С. Пианист. Шаг за шагом. 1 класс. К., 1991.
15. Штепанова-Курцова І. Фортепіанна техніка. Методика і практика. К., 1982.
16. Юник Д. Г. Виконавська надійність музикантів: зміст, структура і методика формування. К.: ДАККіМ, 2009.
17. Bezborodko O. Innovative use of the damper pedal in the contemporary piano music // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. К.: 2017. № 3. С. 89–94.
18. The lives of the piano; edited by James R. Gaines. – New York: Holt, Reinhart and Winston, 1981.

11. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Відео- та аудіозаписи майстеркласів та лекцій видатних педагогів-піаністів: Д. Баренбойма, А. Шиффа, Е. Голяндські та інших.